

AZ IDEGENFORGALMI INFRASTRUKTÚRA NÉHÁNY TÉRBELI JELLEGZETESSÉGE SZEGEDEN

MIHÁLY PÉTER

Bevezetés

Az idegenforgalmi humán erőforrás kutatás elméleti és fogalmi alapjait már az 1990-es évek elején megalapozták, amikor a közvetítő szektor, a turisztikai kínálat és a turisztikai termék komponensei kerültek meghatározásra (Lengyel 1992). Ezután a turisztikai kínálat fő összetevőinek kategorizálása (Kaspar 1992, Kaspar–Fekete 2001), majd finomítása következett: a statikus és a dinamikus idegenforgalmi infrastruktúra, az elsődleges és a másodlagos szuprastruktúra fogalmak kerültek bevezetésre (Michalkó 2004, Michalkó 2007, Michalkó 2012) és ezzel a későbbi kutatások elméleti alapjait megteremtették.

Kulcsszavak: turisztikai infrastruktúra, emberi erőforrások, térbeli egységek, idegennyelv-tudás

A kutatás célja

A kutatásban célul tűztük ki, hogy egy széleskörű turisztikai kínálattal, és ez által változatos összetételű munkavállaló állománnyal rendelkező történelmi nagyváros idegenforgalmi szektorának humán erőforrását vizsgáltuk meg.

A felmérés adatainak alapján Szeged idegenforgalmának térbeli jellegzetességeit újabb aspektusból elemeztük.

A kutatás céljai közt szerepelt, hogy választ kapjunk a következő kérdésekre:

- Markánsan elkülönülnek-e a szegedi lakosság és az ide látogató vendégek által igénybe vett szolgáltatások a város különböző téregységeiben?
- Kimutathatóak-e azok a szegedi helyszínek, amelyeket csak magyar turisták látogatnak, és amelyeket csak a külföldi turisták keresnek fel?
- A külföldi vendégek fogadásához szükséges idegennyelv-tudás használat gyakorisága milyen eltéréseket mutat Szeged téregységeiben?
- A tanulmány az idegenforgalmi végzettség meglétének téregységenkénti eltéréseit is vizsgálta.
- A kapott eredmények alapján következtetni lehet-e a magyar és külföldi turisták által preferált téregységekre?

A kutatás módszertana

A Michalkó-féle turisztikai infrastruktúra definíció megegyezik a Kaspar (1992) fogalmával:

„Turisztikai infrastruktúra alatt azokat a létesítményeket értjük, amelyek a vonzerő feltárását, értékesítését, végső soron piacképessé tételét biztosítják. A turisztikai infrastruktúrának köszönhetően válnak a vonzerők a szabadidős és a hivatásturizmusban hasznosítható, a turisták által fogyasztható objektumokká.” (Michalkó 2012, 112 p.)

A mintavételezési eljárás több lépcsőben valósult meg: a felmérés alapját jelentő – létesítményekből álló – adatbázist a következő módon állítottuk össze:

- a szegedi önkormányzat idegenforgalmi hivatalának kiadványaiban
- a Szeged c. útikönyvekben szerepeltek, továbbá
- a szegedi székhelyű Idegenvezetők és Országjárók Dél-alföldi Egyesülete tagjainak ajánlásában megjelennek.

Ahhoz, hogy a véletlen mintavétel szabályainak eleget tegyünk a sokaságból (az adatbázisunkból) jól reprezentáló csoportokat alakítottunk ki. A vállalkozások és intézmények idegenforgalmi struktúrában betöltött funkciója alapján osztályokat hoztunk létre.

A felmérés nehézségét az jelentette, hogy a randomizálás során megkapott létesítmények telefonos megkeresésünket elutasították, így újabb eljárást kellett indítanunk újabb véletlen mintavétel szabályainak betartása végett.

A rendelkezésre álló létesítmények dolgozóinál az alábbi feltételeket szabtuk az önkéntes és név nélküli kérdőívezésre: csak azok töltsenek ki kérdőívet, akik munkájuk során látogatókkal, vendéggel, turistákkal közvetlen kapcsolatban állnak vagy a létesítmény idegenforgalmi tevékenységért felelnek.

Az adatok kiértékelését SPSS szoftver felhasználásával végeztük el.

Szeged téregységeinek tagolása

Szeged város területét 5, markánsan elkülönülő téregységre osztottuk. A felosztásban figyelembe vettük a város mai arculatát meghatározó múltbéli eseményeket, amelyek kihatással vannak a város mai morfológiai arculatára, turisztikai kínálatára és ez által a szegedi téregység csoportosítására (Péter 1986, Mihály-Mihály 2008, Boros 2009, Bajmócy 2009).

A *Történelmi belváros* Szeged Alsó rakpart és Tisza Lajos körút közötti területe magába foglalja a felújítását követően Europa Nostra díjjal kitüntetett Klauzál teret és Kárász (sétáló) utcát.

A város középületei mellett a Szeged-Csanád egyházmegye székesegyháza és Szegedi Tudományegyetem (SZTE) Rektori épülete, több kara, a város kulturális intézményei (a Móra Ferenc Múzeum, a Szegedi Nemzeti Színház, a Somogyi Könyvtár) itt találhatóak.

A város kiemelt rendezvényei (Szeged Napja Programsorozat keretei között megvalósuló Borfesztivál és Hídi Vásár, Szegedi Szabadtéri Játékok, Nemzetközi Tiszai Halfesztivál, Adventi Vásár) ugyancsak itt kerülnek megtartásra. Ebben a téregységben helyezkednek el a város attrakcióinak túlnyomó része.

A városnéző kisvonat kiindulási és végpontja, útvonalának nagyobb része is erre téregységre tevődik. A gyalogos városnézések útvonalainak többsége ide koncentrálódik.

A *Belváros külső zónája* – a Tisza Lajos körút és a szegediek által csak „Nagykörút”-nak nevezett terület – markánsan eltér a Történelmi belváros morfológiájától. Ebben a zónában már megjelennek az összefüggő lakóövezetek. Az SZTE karai és kezelésében lévő egészségügyi intézményei, a SZTE József Attila Tanulmány és Információs Központ (SZTE JATIK), a város zsinagógái. E téregység idegenforgalmi attrakciói pontszerűen helyezkednek el. A turistáknak szükséges előzetes informálódás vagy helyi idegenvezető vagy idegenforgalmi információs iroda ajánlása az itteni látványosságok megtekintése, igénybe vétele érdekében.

A *Nagykörút és a Körtöltés közötti téregység* túlnyomórészt lakóövezetekből áll. A városi tömegközlekedés végállomásai és sportközpontjai ebben a zónában helyezkednek el. Az előző téregységhez képest ritkább, de nagy érdeklődésre számot tartó idegenforgalmi látványosságok (Vadaspark, Ferences Látogató Központ) helyezkednek el itt. Viszont a megközelítésükhöz – egyéni turisták számára – már szükséges (tömeg)közlekedési eszközök igénybevétele. A városnéző kisvonat és turista buszok útvonalai ezt a területet csak külön kérésre érintik.

A *Körtöltésen kívüli téregység* lakóövezetnek számít. A városból kivezető főutak és vasúti pályák szelik át a zónát. A városból kivezető főutak mentén ipari, kereskedelmi egységek sorakoznak. A Tisza folyó és a város természetes (Fehér-tó) és mesterséges állóvizei (Lencsés-tó) mellé, közelükben települt nemzetközileg is ismert halászcárdák jelentik a téregység elsődleges szuprastruktúráját. A téregység fő látnivalói a lovas pályák, a Tisza menti vízi sportegyesületek, a Nemzetközi Kajak-kenu és Evezős Központ valamint a Sziksós Strand és Kemping.

Újszegedet 1880-ban csatolták Szegedhez. A terület túlnyomórészt lakóövezetből áll. A Szeged történelmi belvárosa mellett a város másik kiemelt rendezvényeinek (a Majálisnak, a Szegedi Ifjúsági Napoknak (SZIN), a Nemzetközi Tiszai Halfesztiválnak) helyszíne. Az Egyetemi Fűvészkert és a Napfényfürdő Aquapolis fogadja a vendégeket. Újszeged a város sportéletének egyik központja. A standard városnézések nem terjednek ki erre a zónára, míg a buszos városnézés során a Tiszához közel eső területek kerülnek bemutatásra.

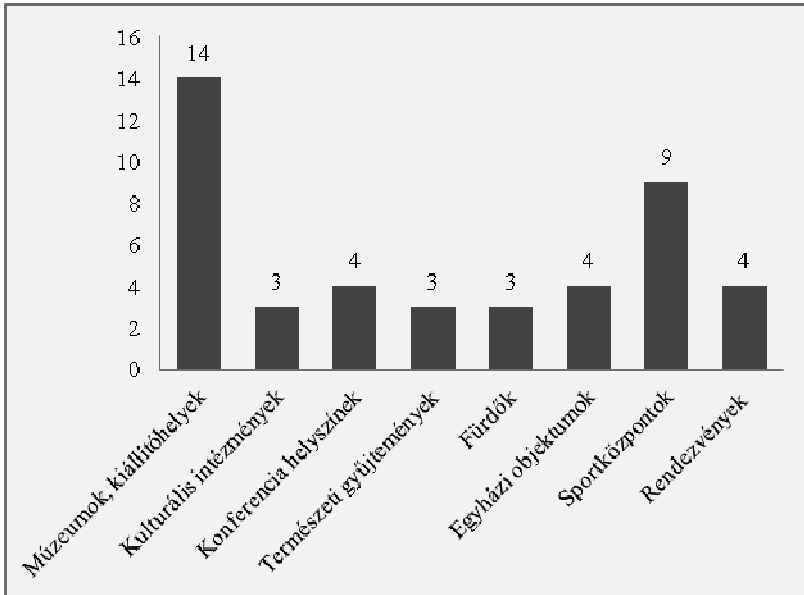
A kutatás eredményei

A létesítmények kiválasztása során kérdőíves felmérés során 44 szegedi idegenforgalmi infrastruktúrához tartozó létesítmény az alábbi megoszlásban került kategorizálásra (1. ábra).

A létesítmények munkatársai önként és név nélkül töltötték ki a kérdőíveket. Összesen 222 munkavállaló állt rendelkezésünkre.

A létesítmények vezetőivel, tulajdonosaival sikerült részletes szakmai beszélgetéseket folytatnunk, amelyeknek felvázolták a vállalkozások történetét, működtetését, vendégkörét, szezonitását valamint a korábbi és a jövőbeli fejlesztéseket.

1. ábra: A felmérésben résztvevő idegenforgalmi infrastruktúra tagjainak megoszlása 2012-ben (db)



Forrás: Saját kutatás (2012)

A helyiek és turisták által frekvenciált szegedi téregységek

A 1. táblázat alapján elmondható, hogy a Belváros külső zónája válaszadóinak 10,5%-a szerint a téregység létesítményeit szinte csak turisták keresik fel.

A Körtöltésen kívüli téregység dolgozóinak 9,5%-ának véleménye alapján csak turisták keresik fel őket. Az előbbi magas érték a nemzetközi hírnévnek örvendő új zsinagóga és a JATIK jelenlétével magyarázható, míg az utóbbi – szintén magas arányú – téregység világverseny-rendezvényeivel függ össze. (Nemzeti Kajak-kenu és Evezős Olimpiai Központ 1998-ban, 2006-ban és 2011-ben síkvízi kajak-kenu világbajnokságok helyszínéül szolgált, míg a Szegedi Repülőtéren 2010-ben Vitorlázórepülő Világbajnokságot rendeztek.)

1. táblázat. A helyi lakosság és turisták megoszlása Szeged téregységeiben lévő idegenforgalmi infrastruktúrában 2012-ben

	Csak helyiek látogatják, keresik fel	A helyieken kívül kismértékben turisták is felkeresik	A helyieken kívül fele-fele arányban a turisták is felkeresik	A helyieken kívül felénél nagyobb arányban a turisták is felkeresik	Szinte csak turisták keresik fel.
Történelmi belváros	2,0%	43,0%	33,0%	22,0%	0,0%
Belváros külső zónája	15,8%	52,6%	5,3%	15,8%	10,5%
Nagykörút és Körtöltés közötti terület	0,0%	20,0%	40,0%	40,0%	0,0%
Körtöltésen kívüli terület	0,0%	14,3%	66,7%	9,5%	9,5%
Újszeged	8,5%	31,0%	25,4%	33,8%	1,4%
Téregységek átlagos értéke	5,0%	36,2%	31,7%	24,9%	2,3%

Forrás: Saját kutatás (2012)

A magyar és külföldi turisták által előnyben részesített szegedi téregységek

A 2. táblázat alapján látható, hogy a téregységek válaszadóinak több mint 60%-a (kivéve Újszegedet) szerint a magyar turistákon kívül csak kismértékben külföldi turisták is felkeresik a téregységek létesítményeit. Viszont az újszegedi létesítmények dolgozóinak 26%-a szerint a magyar turistákon kívül, felénél nagyobb arányban a külföldi turisták is felkeresik őket.

Ez az arány a téregység nemzetközileg híres, különösen a szerb és a román turisták körében népszerű Napfényfürdő-Aquapolisz jelenlétével valamint a Szegedi Ifjúsági Napok ismertségével magyarázható. Olyan téregység, amelyet szinte csak külföldi turisták keresik fel (Újszeged kivételével) nincs. Ez az érték az újszegedi téregységben a legmagasabb (1,4%), amely elenyésző tekinthető.

2. táblázat: A magyar és külföldi turisták megoszlása Szeged téregységeiben lévő idegenforgalmi infrastruktúrában 2012-ben

	Csak a magyar turisták látogatják, keresik fel	A magyar turistákon kívül kismértékben külföldi turisták is felkeresik	A magyar és külföldi turisták fele-fele arányban keresik fel	A magyar turistákon kívül, felénél nagyobb arányban a külföldi turisták is felkeresik	Szinte csak külföldi turisták keresik fel.
Történelmi belváros	1%	74,3%	22,8%	2,0%	0,0%
Belváros külső zónája	5,9%	76,5%	17,6%	0%	0,0%
Nagykörút és Körtöltés közötti terület	30,0%	60,0%	10,0%	0,0%	0%
Körtöltésen kívüli terület	0,0%	71,4%	23,8%	4,8%	0,0%
Újszeged	4,1%	42,5%	26,0%	26,0%	1,4%
Téregységek átlagos értéke	3,6%	63,2%	23,0%	9,9%	0,5%

Forrás: Saját kutatás (2012)

Az idegennyelv-használat gyakorisága a szegedi téregységekben

A 3. táblázat alapján megállapítható, hogy átlagosan a válaszadók 26,7 %-a gyakran, míg 7,4%-uk mindig használják idegennyelv-tudásukat.

A Nagykörút és Körtöltés közötti téregység válaszadóinak 8,4%-a mindig használja idegennyelv-tudását, míg Újszegeden dolgozók 6,8 %-a, míg Történelmi belvárosban 8,4%-a.

Annak ellenére, hogy a Körtöltésen kívüli területen dolgozók szerint a létesítményeik szolgáltatásait 7,4%-ban csak külföldi turisták veszik igénybe, idegennyelv-tudásukat 88,9%-ban csak ritkán használják. Ami arra enged következtetni, hogy nemzetközi sport rendezvények idejére nyelv(ek)et beszélő hoszteszeket alkalmaznak.

A Történelmi belvárosban dolgozók 8,4%-a mindig használja idegennyelv-tudását, ez a város fő idegenforgalmi attrakcióinak téregységbeli koncentrációjával magyarázható.

3. táblázat: Az idegen nyelvhasználat gyakorisága Szeged téregységeiben lévő idegenforgalmi infrastruktúrában 2012-ben

	Soha	Ritkán	Gyakran	Mindig
Történelmi belváros	27,70%	37,30%	26,50%	8,40%
Belváros külső zónája	20,0%	33,3%	40,00%	6,70%
Nagykörút és Körtöltés közötti téregység	10,000%	60,00%	20%	10,00%
Körtöltésen kívüli téregység	11,00%	88,90%	0,00%	0,00%
Újszeged	22,00%	42,40%	28,80%	6,80%
Téregységek átlagos értéke	23,3%	42,6%	26,7%	7,4%

Forrás: Saját kutatás (2012)

Az idegenforgalmi végzettség gyakorisága a szegedi téregységekben

A válaszadók 13,3%-a rendelkezik idegenforgalmi végzettséggel. A legalacsonyabb aránnyal a Történelmi belvárosban dolgozók bírnak. Ez két dologgal magyarázható. Egyfelől a téregység idegenforgalmi struktúrájához leginkább kulturális intézmények, múzeumok tartoznak. Ahol a munkakör betöltéséhez szükséges szakmai végzettség előbbre való, mint az idegenforgalmi végzettség. Másfelől a szegedi városnézések zöme erre a téregységre koncentrálódnak, amelyeknek során a közreműködő idegenvezetők a kulturális intézményekben, múzeumokban tárlatvezető tevékenységet is folytathatnak. Ezáltal az itteni létesítmények mentesülnek a főállású, tárlatvezetői munkatárs foglalkoztatása alól. A többi zóna létesítményei belső tárlatvezetői munkatársat (munkatársakat) foglalkoztatnak, akik egy személyben – a következő – több munkakört is ellátnak: teremőr, pénztáros és ajándékbolti eladó.

4. táblázat: Az idegenforgalmi végzettség aránya Szeged téregységeiben lévő idegenforgalmi infrastruktúrában 2012-ben

	Igen	Nem
Történelmi belváros	4,3%	95,7%
Belváros külső zónája	23,5%	76,5%
Nagykörút és Körtöltés közötti téregység	30,0%	70,0%
Körtöltésen kívüli téregység	35,3%	64,7%
Újszeged	15,2%	84,8%
Téregységek átlagos értéke	13,3%	86,7%

Forrás: Saját kutatás (2012)

Az újszegedi téregységben dolgozók mindössze 15,2%-a rendelkezik idegenforgalmi végzettséggel, ez az alacsony arány betudható az Napfényfürdő-Aquapolisz, a Szegedi Ifjúsági Napok, az Egyetemi Fűvészkert

idegenforgalmi végzettséggel nem, de idegennyelv-tudással és szaktudással rendelkező személyek magas létszámának.

Összefoglalás

A felmérés során Szeged öt téregységének idegenforgalmi jellegzetességeit vizsgáltuk – az ott dolgozók véleménye és jellegzetességei alapján.

A kapott eredmények alapján megállapítható, hogy a helyiek és turisták, a magyar és külföldi turisták által preferált téregységekre elkülöníthetők. Tapasztalataink szerint – fenti szempontok alapján – egy-egy téregység jelentős mértékben elkülönül a többi téregységtől. Az alábbiakban ezek az eltérések kerülnek összefoglalásra.

Egyértelművé vált, hogy a látogatók közül legnagyobb arányban turisták a Körtöltésen kívüli téregység nemzetközi rendezvényekre híres sportközpontok látogatják.

A felmérés adatai alapján vitathatatlan, hogy a Tisza jobb parti téregységek létesítményeit több magyar, mint külföldi turista keresi fel. Bár a Tisza másik oldalán, Újszegeden is hasonló az arány, viszont a válaszolók több mint negyede szerint több a külföldi turista, mint a magyar. Ez az érték magyarázható azzal, hogy az elmúlt években kedvező politikai változások eredményeként, a román és a szerb turisták kedvelt célpontjává vált Szeged, leginkább az újszegedi Napfényfürdő-Aquapolis révén.

Az idegennyelv-használat gyakoriságának kérdése felvet néhány megoldandó, turizmusfejlesztési problémát: Vajon azért nem használja idegennyelv-tudását, mert nem beszél idegen nyelvet vagy azért, mert ténylegesen nem érdeklődnek létesítményük szolgáltatásai iránt a külföldiek?

A fenti megállapítástól függetlenül – egy téregység kivételével – mindenhol a válaszadók 6-10%-a mindig, azaz napi szinten használja idegennyelv-tudását. A Körtöltésen kívüli téregységben – amely egyben a külföldi turisták kedvelt célterülete – leginkább csak ritkán használják a nyelvtudásukat, ami nemzetközi rendezvényeken foglalkoztatott hoszteszekkel magyarázható.

Az idegenforgalmi végzettséggel rendelkezők aránya – paradox módon – ott a legalacsonyabb, ahová a városba látogató legtöbb turista mindenféleképpen ellátogat, vagyis Szeged Történelmi belvárosába. Mivel az érdeklődő turisták helyi idegenvezetők közreműködésével keresik fel a téregység látványosságait, így – mondhatni, hogy – ők segítik ki az idegenforgalmi infrastruktúra létesítményeinek turistákkal közvetlen kapcsolatban álló munkatársait.

Irodalomjegyzék

- BAJMÓCY P. 2009: Szeged város fejlődésének társadalom földrajzi aspektusai a kezdetektől a 20. század közepéig. – Földrajzi Közlemények 133. 4. pp. 447-452.
- BOROS L. 2009: Szeged belső térfolyamatai az 1950-es évektől napjainkig. – Földrajzi Közlemények 133. 4. pp. 453-466.

- JURAY T. 2008: Város, mint turisztikai tér, Szeged példáján. – SZTE TTIK Földtudományi Doktori Iskola, Szeged. 141 p.
- KASPAR, C. 1992: Turisztikai alapismeretek. – KIT Kiadó. Budapest. 157 p.
- KASPAR, C.–FEKETE M. 2001: Turisztikai alapismeretek. – BGF Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskolai Kar. Magyar-Svájci Turisztikai Továbbképző Intézet. 189 p.
- LENGYEL M. 1992: A turizmus általános elmélete. – VIVA Kiadó. Budapest. 525 p.
- MICHALKÓ G. 1999: A városi turizmus elmélete és gyakorlata. – MTA Földrajztudományi Kutató Intézet. Budapest. 168 p.
- MICHALKÓ G. 2004: A turizmuselmélet alapjai. – Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár, 218 p.
- MICHALKÓ G. 2007: A turizmus elmélet alapjai. – Turizmus Akadémia. Kodolányi János Főiskola. Székesfehérvár. 224 p.
- MICHALKÓ G. 2012: Turizmológia. – Akadémiai Kiadó, Budapest. 266 p.
- MIHÁLY I. – MIHÁLY P. 2008: Vezérvonal szegedi idegenvezetéshez. Szegedi idegenvezetők számára. – JGYTF Kiadó, Szeged. 152 p.
- PÉTER L. 1986: Szeged. – Panoráma Könyvkiadó, Debrecen. 203 p.

SPATIAL CHARACTERISTICS OF TOURISM INFRASTRUCTURE IN SZEGED

Péter Mihály

Summary

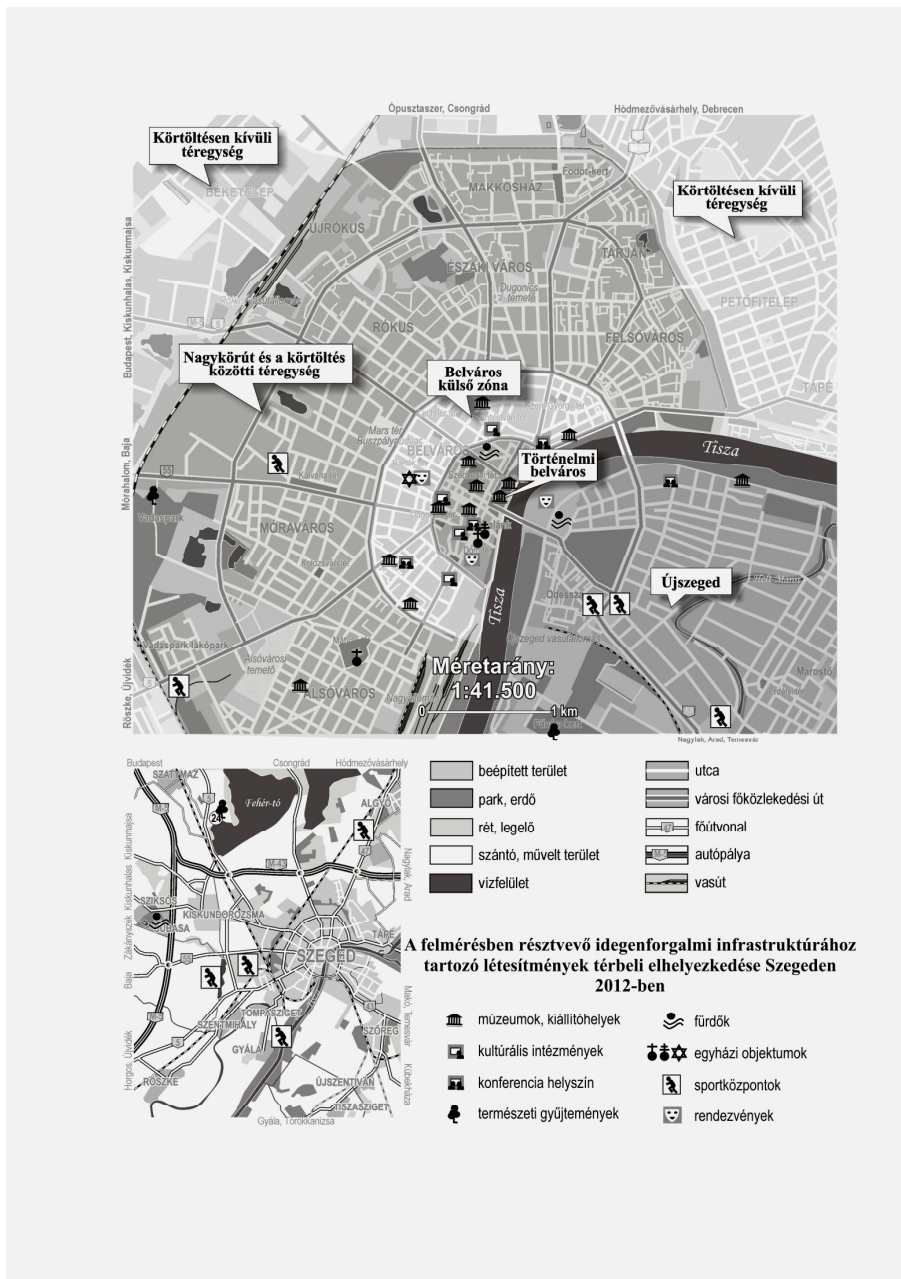
A research was carried out in Szeged (a city in the South East of Hungary) in 2012 with the aim to examine the human resources of tourism sector in a city that offers a wide range of tourist attractions, and accordingly, has a heterogeneous workforce in tourism industry. Altogether 222 employees of 44 tourism-related institutes and businesses involved in the survey.

The present study, based on the database of the survey, analyses the touristic characteristics of various spatial units to find out whether certain services at various spatial units of the city are used solely by local citizens or tourists. It is also discussed whether there are locations that are visited mainly by Hungarian and others preferred by foreign tourists. Furthermore, it was also discovered if the employment of people with foreign language knowledge and ones with relevant qualification have any spatial characteristics. According to our hypothesis, on the basis of the results we can specify the spatial units preferred by Hungarian and foreign tourists.

The significance of the survey lies in the fact that tourism in Szeged is examined from a new perspective, which sheds light on important spatial relationships.

Keywords: tourism infrastructure, human resources, spatial units, foreign language knowledge

Melléklet: 1. térkép: A felmérésben részvevő idegenforgalmi infrastruktúrához tartozó létesítmények térbeli elhelyezkedése Szegeden 2012-ben



Forrás: Saját kutatás (2012)